

Украинско-български дипломатически отношения 1918–1919 г. (По документи от архивите на Украйна)

«Ukrainian-Bulgarian Diplomatic Relations in 1918–1919 (Based on the Ukrainian Archival Records)»

by Artem Papakin

Source:

Historical future (Историческо бъдеще), issue: 1-2 / 2013, pages: 197-209, on www.cceol.com.

Артьом Панакін

УКРАЇНСКО-БЪЛГАРСКИ ДИПЛОМАТИЧЕСКИ ОТНОШЕНИЯ 1918–1919 г.

(По документи от архивите на Украйна)

В историята на изграждането на украинската държавност особено място заема периодът на дипломатическа борба за признаването на Украинската народна република (УНР) и на Украинската държава от международните сили през 1918–1919 г. Един от първите успехи в тази посока е установяването през 1918 г. на дипломатически отношения с държавите от Централните сили, в т.ч. и с България – на практика първата славянска страна, признала Украйна за независима държава.

В украинската историография проблемите на украино-българските отношения стана възможно да бъдат изследвани обективно едва след 1991 г. И веднага се появиха изследвания, посветени изцяло на тази тема или засягащи отделни нейни аспекти¹. Много актуално за съвременните историци е изучаването на изворите, свързани с историята на украино-българските дипломатически отношения през този период. Една голяма част от тях се съхраняват в Централния държавен архив на Р България

Артьом Панакін – к.и.н., асистент, Камедра по история на славяните към Исторически факултет на Киевския национален университет „Тарас Шевченко“, Украйна; e-mail: ahrapakin@yandex.ru

¹ Вж. Заруда, Т. Становлення та основні напрямки зовнішньої політики Української Держави. В: Останній гетьман. Ювілейний збірник пам'яті Павла Скоропадського. Київ: Академпрес, 1993, с. 66–82; Павленко, В. В. Дипломатична місія Української Народної Республіки в Болгарії (1918–1920 рр.). // Український історичний журнал, 1992, № 12, с. 18–31; Павленко, В. В. Діяльність болгарської дипломатичної місії в Україні (1918–1919). // Проблеми слов'язознавства, 1993, вип. 45, с. 3–14; Козакевич, І. О. Діяльність представництва військово-морського флоту Болгарії в Україні в 1918 році. // Вісник Київського славистичного університету. Серія Історія, 2003, вип. 14, с. 85–94; Дацків, І. Встановлення дипломатичних відносин Української Держави з членами Четвертого Союзу. // Мандрівець, 2009, № 2, с. 45–50; Павленко, В. В. Іван Шишманов – повноважний посол Болгарії в Україні. В: Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. Т. 19. Київ, 2010, с. 59–70; Павленко, В. В. Іван Шишманов та розбудова болгаро-українських дипломатичних відносин у 1918–1919 рр. В: Дриновський збірник. Том IV. Київ, 2011, с. 239–246; Петренко, І. Є. Дипломатичні відносини Української Держави з Болгарією та Османською імперією (квітень – грудень 1918 р.). // Гілея: науковий вісник, 2012, № 59, с. 66–72.

(фонд 3к „Монархически институт в България“, 176к „Министерство на външните работи и на изповеданията“, 284к „Министерски съвет“ и др.) и в Научния архив на Българската академия на науките (фонд 11к „Проф. д-р Иван Димитров Шишманов“)². Документи, свързани с историята на украинско-българските отношения в 1918–1919 г., могат да бъдат намерени и във фондовете на органите на властта на украинските държавни образувания, занимавали се с установяването и реализацията на тези отношения. В частност, документацията на фондовете на министерствата на външните работи на Украинската държава за 1918 г. (фонд 3766) и на Украинската народна република за 1918–1924 г. (фонд 3696), съхранявана в Централния държавен архив на висшите органи на властта и управлението на Украйна, г. Киев. Допълнителни сведения могат да бъдат открити във фонда на Министерството на търговията и промишлеността на Украинската държава за 1918 г. (фонд 1118). Интересна е съдбата на тези документални колекции – документите на Министерството на външните работи на УНР след 1919 г. са изнесени от негови сътрудници в Полша, откъдето след това попадат в Украинския исторически кабинет в Чехословакия и заедно с други документални колекции на кабинета след Втората световна война са пренесени от съветските спецслужби в Украйна³. Фондовете на министерствата на Украинската държава вероятно през цялото време са се намирали в Киев⁴; но трябва да се отбележи, че до 90-те години на XX век всички тези документи са засекретени и недостъпни за изследователите.

Установяването на отношения между Украйна и България и за двете страни не са от първостепенно, но все пак са от голямо значение, като се имат предвид дългогодишните културни връзки между украинския и българския народ, както и предстоящото сътрудничество в черноморския регион. През Първата световна война 1914–1918 г. на територията на България действа представителство на Съюза за освобождение на Украйна („Союз визволення України“), което се занимава с пропаганда на украинския въпрос, в частност, чрез разпространяване на възвания (като например „Към българския народ“), брошури и др.⁵, поради това българската общественост донякъде е осведомена за целите на украинското национално движение.

Борбата на провъзгласената на 7/20 ноември 1917 г. Украинска народна република за съществуване и независимост се съпровожда с опити да бъдат установени дипломатически отношения с чуждите държави и

² Вж. Украинската емиграция в България след Първата световна война. Документален каталог. С., 2000. 151 с.

³ **Боряк, Т.** Документална спадщина української еміграції в Європі: Празький архів (1945–1990). М-во культури України, Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. Ніжин, 2011, с. 365.

⁴ Макар да не може да се твърди еднозначно, възможно е те да са сред онези 200 фонда, които „не съдържат сведения, позволяващи да бъдат идентифицирани като пражки“ (изнесени от Чехословакия) – Пак там, с. 270.

⁵ **Цехелски, Л.** Не освободителка, а потисница на народите (как Русия „освобождава“ Украйна). С., 1914. 48 с.

да се постигне признаване на нейната независимост на международната арена. Макар че първите контакти на младата република през декември 1917 – януари 1918 г. са осъществени с представители на Англия и Франция⁶, по-късно ръководството на УНР залага на сътрудничество с австро-германския блок, в т.ч. с България. Държавите от Антантата искат да видят в Украйна правоприемник на своя съюзник – Руската империя, готов да продължи да воюва срещу Централните сили, но украинското ръководство иска преди всичко мир. Този стремеж съвпада с желанието на управляващите кръгове в Германия, Австро-Унгария, България и Турция на изтеглят войските си от Източния фронт и затова в отговор на нотата, с която правителството на УНР заявява началото на своята международна дейност и желанието си да вземе участие в мирните преговори на базата на признаване правото на нациите на самоопределение (24 декември 1917), Централните сили изпращат в Киев покана за участие на украински пълномощни представители на преговорите в Брест.

На 6 януари 1918 г. украинската делегация започва работа в Брест, а на 9 февруари е подписан мирният договор между Украинската народна република, от една страна, и Германия, Австро-Унгария, България и Турция, от друга. Това е първият договор, в който УНР се появява като субект на международното право. Макар и Бресткият договор да предвижда незабавна размяна на дипломатически представителства между страните на Съглашението, процесът на откриване на постоянно дипломатическо представителство на България в Украйна и изпращането на украинско посолство в България се проточва. На 29 април 1918 г. в Киев е извършен преврат, в резултат на който на власт идва хетманът Павло Скоропадски, провъзгласил създаването на ново държавно образование – Украинската държава. Превратът е подкрепен от германското военно командване в Украйна и Германия признава новата държава, което спомага за активизацията на установяването на дипломатически отношения с Централните сили. На 15 юли 1918 г. във Виена украинският посланик в Австро-Унгария В. Липински и заместникът на българския посланик М. Джеббаров си разменят грамоти за ратифицирането на Бресткия мир от Украйна и България⁷.

България първа изпраща своите дипломати. Още от края на 1917 г. в Украйна действат представители на военноморския флот на България за урегулиране на въпроса за корабоплаването в акваторията на Черно море и свързаните с това въпроси⁸. А през април 1918 г. в Киев пристигат служителите на българското представителство начело с Иван Шишманов, известен филолог, украинист⁹. На 1 август той връчва акредитив-

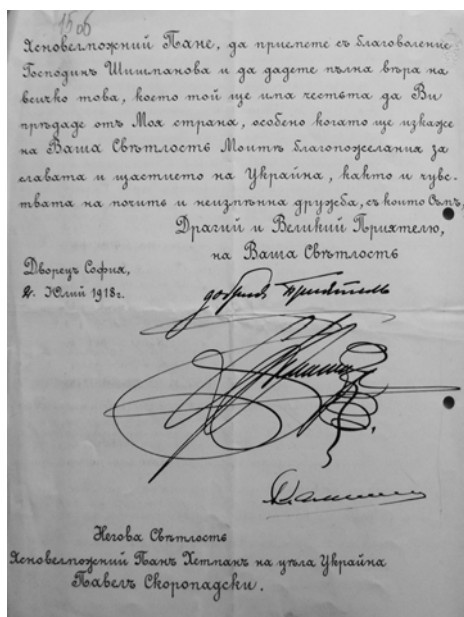
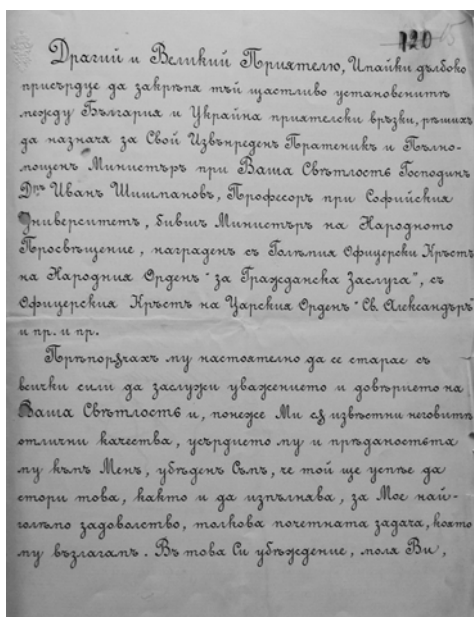
⁶ **Веденєв, Д., Будков, Д.** Юність української дипломатії. Становлення зовнішньополітичної служби Української держави. 1917–1923 роки. Київ, 2006, с. 70.

⁷ **Петренко, І. Є.** Цит. съч., с. 69.

⁸ Вж. **Козакевич, І. О.** Цит. съч., с. 85–91.

⁹ **Петренко, І. Є.** Цит. съч., с. 70. [Ив. Шишманов, зет на видния украински историк, фолклорист, философ, езиковед, писател и политик М. Драгоманов, е филолог, който изследва литературните връзки между България и Украйна през XIX век. – Бел. прев.]

ните си писма (фиг. 1) на хетмана на Украйна П. Скоропадски¹⁰. На 14 септември 1918 г. И. Шишманов съобщава в Министерството на външните работи на Украинската Държава за назначаването на Тихон Баламезов за първи секретар и на Георги Саръилиев за военен аташе (фиг. 2)¹¹. Към ноември 1918 г. в българското посолство работят още Д. Влахов, Д. Видинлиев, Г. Папазов, Г. Димитров, Л. Георгиев и К. Колев¹².

Фиг. 1. Акредитивни писма на българския цар Фердинанд I до хетмана на Украйна П. Скоропадски относно изпращането на Иван Шишманов за посланик на България в Украйна.
2 юли 1918 г. Оригинал, ръкопис. ЦДАВО України, ф. 3766, оп. 1, д. 287, л. 15–15 об.

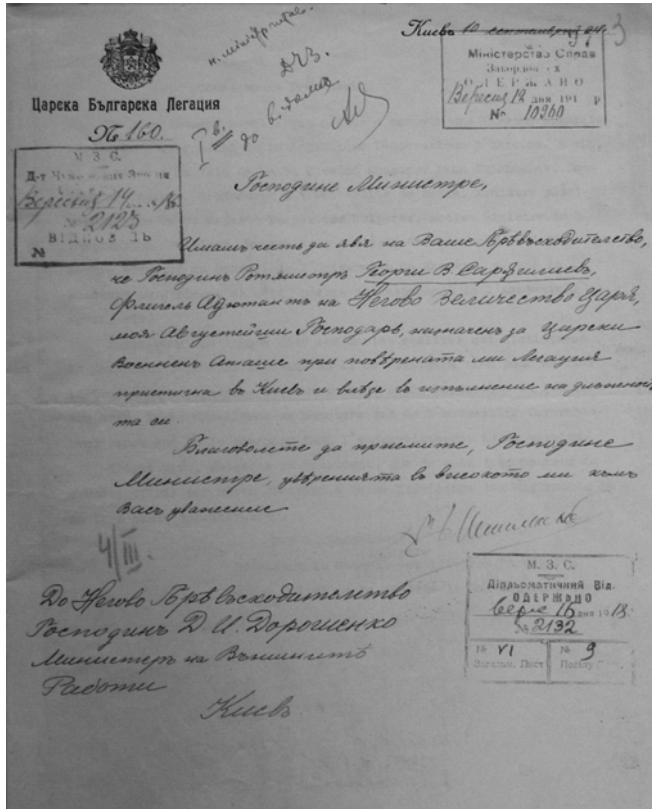
На 14 юни 1918 г. украинското правителство приема „Закон за посолствата и мисиите на Украинската държава“, с който се поставят основите на дейността на постоянните дипломатически представителства на Украйна зад граница¹³. Законът предвижда откриването на посолства I разряд начело с посланик или пълномощен министър, с 12 щата (за страни-

¹⁰ Дорощенко, Д. Історія України 1917–1923 рр. В 2-х тт.: Документально-наукове видання. Т. 2. Українська Гетьманська Держава 1918 року. Упоряд. К. Ю. Галушко. Київ: Темпора, 2002, с. 98.

¹¹ Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (далее – ЦДАВО України), ф. 3766, оп. 1, д. 119, л. 2, 3.

¹² Пак там, л. 7–7 об.

¹³ Веденеев, Д., Будков, Д. Цит. съч., с. 106.

Фиг. 2. Писмо на българския пълномощен министър в Украйна И. Шишманов до министъра на външните работи на Украинската Държава Д. Дорошенко с известие за назначаването на ротмистър Г. Сарълиев за военен аташе. 10 септември 1918 г. Оригинал, ръкопис. ЦДАВО Украйна, ф. 3766, оп. 1, д. 120, л. 3.

те, които се смятат за съюзни), и II разряд – начело с министър-резидент и с трима души персонал (за останалите страни)¹⁴. Още на 21 юни П. Скоропадски подписва закон за откриването в България на посолство I разряд (временно, тъй като по това време България все още не е ратифицирала Бресткия мирен договор), начело на което на 25 юни е поставен Александър Шулгин, историк и ръководител на външнополитическото ведомство на УНР до преврата¹⁵. В съответствие с щата на посолството през юли 1918 г. в него работят още съветникът Фьодор Шулга, секретарят Васил Драгомирецьки, старшите чиновници Дмитро Шелудко и Петро Сикора, драгоманът (в някои документи длъжността му е указана като

¹⁴ Посолства I разряд са открити в Германия, Австро-Унгария, Турция и България, II разряд – в Румъния, Швейцария, Финландия, Полша и на Дон: Заруда, Т. Цит. съч., с. 75.

¹⁵ Петренко, И. С. Цит. съч., с. 68; ЦДАВО Украйна, ф. 3766, оп. 1, д. 22, л. 11; д. 34, л. 127.

Украинската дипломатическа мисия (в състав А. Шулгин, В. Драгомирецки, И. Додул, П. Сикора, Д. Шелудко, Ю. Налисник и М. Лаврик) заминава за България на 16 юли 1918 г., като пътят ѝ минава през Львов и Виена. На 22 юли А. Шулгин нанася визита на пълномощния министър на България във Виена, а на следващия ден в чест на пристигането на мисията и ратификацията на Бресткия мирен договор от българското правителство посолството на Украйна във Виена дава прием, на който са поканени членовете на украинското посолство в България и на българското представителство в Австро-Унгария. На 27 юли украинската мисия през Будапеща и Белград се отправя към София, където извънредният посланик и пълномощен министър (това е пълната титла на представителя на Украинската държава)¹⁹ А. Шулгин пристига на следващия ден. Там Шулгин се среща с министър-председателя на България А. Малинов²⁰. А на 7 септември, след като цар Фердинанд се завръща в столицата, украинският посланик е приет на аудиенция от държавния глава²¹. Украинският представител връчва на Фердинанд I акредитивните си писма от 1 юли 1918 г., с които хетманът П. Скоропадски съобщава на царя, че „след като Украйна влезе в кръга на суверенните държави и назначеното от мен правителство беше признато от Ваше Кралско Величество, задачата ми е да установя непосредствени и продължителни дипломатически отношения с Българското Кралство“, и се обръща с молба да бъде приет неговият пратеник в името на „укрепването на дружеските отношения между Украйна и България“²².

Документите свидетелстват, че за установяването на непосредствени търговско-икономически отношения между България и Украйна, към което се стремят управляващите на двете държави през есента на 1918 г., съществуват сериозни проблеми. България се интересува най-вече от украинското зърно, докато Украйна би могла да експортира също и захар, стоки на химическата промишленост, кожа, както и да превозва транзитни стоки от Русия; на Украйна България може да предложи тютюн, дъбилни вещества и – в неголеми количества – въглища и нефт²³. Но износът на каквито и да е продоволствени стоки и суровини от Украйна се контролира от германците, което създава пречки за украинско-българското сътрудничество в икономическата сфера. Така например пълномощният министър И. Шишманов по поръчение на българския министър-председател се опитва да започне преговори с министъра на търговията и про-

¹⁹ Според използваната в България класификация на дипломатическите длъжности представителят на Украйна би трябвало да бъде обозначен като пълномощен министър, съответно украинското дипломатическо представителство в България – като легация. Но тъй като, както авторът обяснява по-горе в текста, автентичните украински наименования, утвърдени с нарочен закон, са *посолство* и *посланик*, именно те са предпочетени при превода на български език. – Бел. прев.

²⁰ ЦДАВО України, ф. 3766, оп. 1, д. 117, л. 3–3 об.; оп. 3, д. 1, л. 55 об.

²¹ Петренко, И. С. Цит. съч., с. 69.

²² Тъй като адресатът е получил писмото, в украинския архив са запазени само копия от него (на френски и на украински) – ЦДАВО України, ф. 3766, оп. 1, д. 116, л. 1–1 об., 2.

²³ ЦДАВО України, ф. 3766, оп. 1, д. 177, л. 5 об–6; д. 119, л. 122.

мишлеността на Украинската държава Сергей Гутник за сключването на украинско-български търговски договор, но получава отговор с намек, че подобни договорености през главата на Германия и Австро-Унгария са невъзможни²⁴. Не е установена и пряка телеграфна връзка между Украйна и България, дори пощенската кореспонденция върви през трети страни²⁵ (и телеграфа, и пощата се контролират също от германците и австрийците). Неизяснените търговско-икономически отношения между България и Украйна водят до неприятни инциденти: например веднъж на българските параходи са натоварени и изнесени от страната стоки (в частност повече от 2 хил. коня, също боя за обувки, конопени кълчища и някои химически вещества), забранени за износ от украинското правителство, за което се Външното министерство на Украинската Държава уведомява българското посолство с нота от 4 август 1918 г.²⁶ На 27 август дипломатическата мисия на България в Украйна е известена за друг подобен инцидент – износа от Одеса във Варна без разрешение на кожи, чували, химически вещества, метали и пр.²⁷

Условията, в които трябва да работи украинското дипломатическо представителство в София, не са по-добри – писмата на А. Шулгин до министъра на външните работи на Украинската държава Д. Дорошенко са изпълнени с жалби и отчаяние. Макар и посланикът на Украйна да съобщава, че „към мен българите да са много добри, и към пленниците“, посетителите на посолството – украинци и руснаци – постоянно се оплакват от тежкото си положение и молят за помощ. Връзка с Украйна практически няма – Шулгин съобщава, че за първия месец от работата си той е получил само две телеграми от Киев, при това една от тях шифрована (нея успяват да дешифрират едва наполовина), а втората завършва с думите „никакви важни събития“. В резултат сътрудниците на посолството не са информирани за събитията в Украйна, научавайки за тях само от вестниците, а самият А. Шулгин признава, че „посланик без информация от своето правителство в съвременните условия е нула“²⁸. Освен това представителят на Украйна не разполага с окончателния текст на основния за украинско-българските отношения документ – Бресткия мирен договор (както се оказва, окончателният вариант на договор липсва и в самото Министерство на външните работи на Украинската държава!)²⁹.

Съдейки по документите, един от основните въпроси в дейността на украинското посолство в България е свързан с военнопленниците. Бившите руски поданици, пленени в хода на Първата световна война, трябва да бъдат освободени съгласно условията на Бресткия мир; българското правителство не създава препятствия за това, но проблемите идват от

²⁴ Пак там, д. 117, л. 5–5 об.

²⁵ Пак там, л. 9–9 об., 10, 22, 23 об.

²⁶ Пак там, д. 118, л. 5.

²⁷ Пак там, ф. 1118, оп. 1, д. 21, л. 43–43 об.

²⁸ Пак там, ф. 3766, оп. 3, д. 1, л. 34–34 об.; д. 2, л. 5 об., 5а, 5а об., 47. А. Шулгин дори съобщава, че „понякога българите ми разказват новините, тъй като Шишманов им пише“. – Пак там, л. 47 об.

²⁹ Пак там, оп. 1, д. 117, л. 11, 21.

действията на украинската страна: бавене при създаването на съответната комисия, отсъствието на военното аташе ген. Б. Бобровски, липсата на пари³⁰. Поради някакъв инцидент, свързан с военнопленниците украинци в България (чиято същност не става ясна от наличните документи), на 16 септември 1918 г. украинското посолство изпраща до Министерството на външните работи в България протестна нота, на която българското правителство отреагира веднага, освобождавайки офицерите украинци и съдействайки за връщането на военнопленниците в родината им³¹. Към украинското дипломатическо представителство се обръщат също и военнопленници руснаци с молба да им съдейства за завръщането им вкъщи³². Обект на опека от страна на посолството на Украинската Държава в България са и българските военнопленници в Украйна – в писмо до украинското Външно министерство от 8 септември А. Шулгин моли да бъде изяснено колко българи военнопленници има в Украйна (фиг. 4); на 15 октомври той отново моли Министерството да съобщи общия брой на българските военнопленници и колко от тях могат да бъдат събрани в Одеса, за да бъдат изпратени във Варна с украински парадход³³.

Една от задачите на украинското посолство в България през есента на 1918 г. е установяването на контакти със страните от Антантата. В края на септември с.г. България започва преговори със страните победители и излиза от войната; А. Шулгин решава да се възползва от присъствието в България на представители на САЩ и на страните от Антантата, за да започне преговори за съдбата на Украйна след края на войната³⁴.

Съществуват сведения, че България открива две консулства на територията на Украйна – генерално в Киев (начело с консула Нейков)³⁵ и в Одеса (с консул Д. Влахов)³⁶, но в украинските архиви не са запазени документи за тяхната дейност.

Предвижда се откриването на редица консулски учреждения на Украинската държава в България. Така например има проекти за откриването на консулство в София и вицеконсулство в Констанца (принадлежала до войната на Румъния, Добруджа с пристанището Констанца в хода на бойните действия е превзета от българската армия и българското ръководство планира да включи тази територия в състава на България), или на две вицеконсулства – в Констанца и Русчук (дн. Русе), или на генерално консулство в София и вицеконсулство във Варна³⁷. Министерството на търговията и промишлеността на Украинската държава предлага откриването

³⁰ Пак там, д. 2, л. 6–7 об.

³¹ Пак там, оп. 1, д. 117, л. 17. Украинското военно министерство съобщава в писмо от 4 ноември, че „работата по евакуацията на украинските пленници от България вече приключи“. – Пак там, д. 195, л. 35.

³² Пак там, л. 30.

³³ Пак там, л. 27, 31.

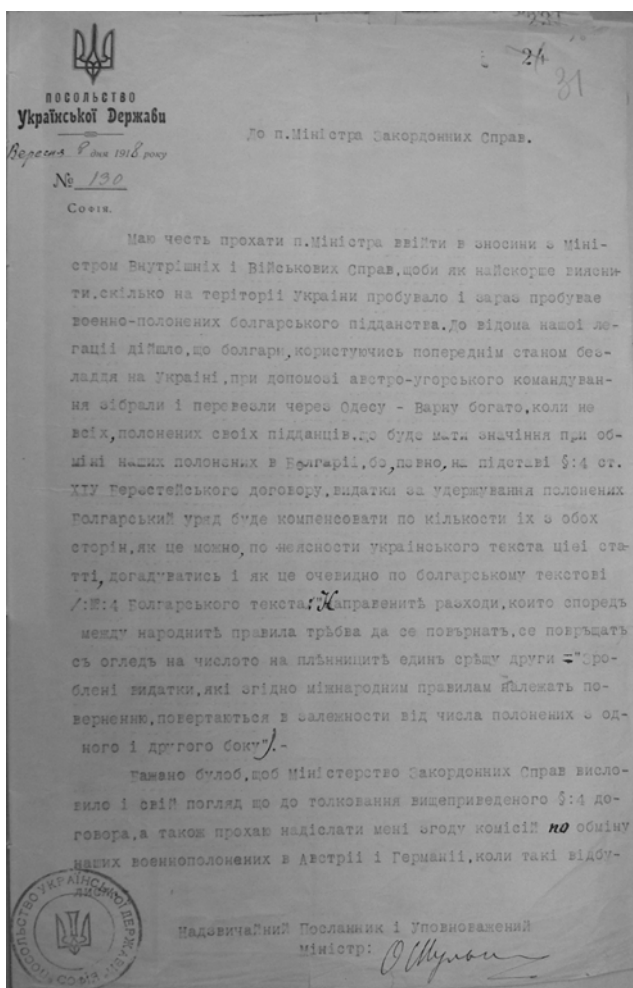
³⁴ Пак там, оп. 3, д. 2, л. 50 об., 48 об., 49.

³⁵ Заруда, Т. Цит. съч., с. 79.

³⁶ ЦДАВО України, ф. 3696, оп. 1, д. 22, л. 38.

³⁷ Пак там, д. 24, л. 22, 23; д. 57, л. 7.

на консулства в столицата София, във Варна (с формулировката „пристанище, разпределителен пункт за стоките, идващи в Северна България“), Бургас („важно търговско пристанище“), Констанца, Русчук („Дунавско пристанище. Голям търговски център“), Кавала или Дедеагач (със забележката „в зависимост от политическите обстоятелства“ – тогава все още никой не знае каква ще е следвоенната съдба на тези градове на Егейското крайбрежие)³⁸. След обсъждане на различните предложения на 6 ноември 1918 г. е приет закон, според който в София трябва да бъде открито консулство, а във Варна – вицеконсулство³⁹. Но тъй като на 14 ноември с.г. в Украйна избухва въстанието на Директорията, а на 14 декември хетманът П. Скоропадски се отрича от властта, до откриване на консулства на българска територия така и не се стига.

Фиг. 5. Писмо на украинския посланик в България А. Шульгин до министъра на външните работи на Украинската Държава с молба да се изясни колко български войници военнопленници има на територията на Украйна. 8 септ. 1918 г. Оригинал, ръкопис. ЦДАВО України, ф. 3766, оп. 1, д. 195, л. 31.

³⁸ Пак там, ф. 1118, оп. 1, д. 21, л. 100.

³⁹ Пак там, л. 99.

Неспокойната ситуация в Украйна води и до свиване на дейността на дипломатическата мисия на България в Украйна. На 12 ноември 1918 г. в Министерството на външните работи на Украйна постъпва молба на всички членове на мисията и на техните семейства да бъдат предоставени *охранни писъма* (удостоверения за свободно придвижване)⁴⁰. След по-редната смяна на властта в Киев посолството все още продължава да функционира – на 27 ноември И. Шишманов се обръща към Министерството на външните работи на УНР по въпроса за подписване на договор за доставка на зърно за България⁴¹. Последният в хронологичен план документ от българската дипломатическа мисия в Украйна носи датата 9 декември 1918 г. (това е нота с молба на легацията да бъдат върнати телеграфните апарати, иззети от германците)⁴². Когато през февруари 1919 г. ръководството и въоръжените сили на УНР напускат Киев, българската дипломатическа мисия също се принуждава да напусне столицата и да се премести във Виница⁴³, но през март 1919 г. тя се завръща в София⁴⁴.

Украинското посолство (сега вече посолство на Украинската народна република) в София продължава да функционира до самия край на 1920 г. Във връзка с отпътуването на А. Шулгин във Франция през януари 1919 г. (той е включен в състава на украинската делегация на Парижката мирна конференция) задълженията на глава на посолството на УНР в България се изпълняват от съветника Ф. Шулга. През 1919 г. в посолството все още работят и старшият секретар В. Драгомирецки, секретарите П. Сикора и Д. Шелудко, младшите (от 20 септември – старши) чиновници М. Лаврик и Ю. Налисник, драгоманът Й. Додул и Ю. Вилчински – на свободна заетост⁴⁵. На 12 юли 1919 г. Ф. Шулга заминава за Истанбул, където са му предадени отпуснатите от Министерството на външните работи на УНР парични средства за издръжката на посолството; на 6 август, след завръщането си в София, Ф. Шулга подава молба за уволнение, позовавайки се на влошено здравословно състояние, и заминава за Одеса. На 8 септември начело на посолството на УНР в България е назначен старшият секретар В. Драгомирецки в качеството му на шарже д'афер⁴⁶. На 10 септември 1919 г. е получено писмо от министъра на външните работи и на изповеданията на България, с което той заявява своето уважение към новия глава на посолството⁴⁷.

Украинското посолство в България е принудено да работи в новите тежки условия: Украйна все още не е призната от мнозинството европейски страни, в страната се води гражданска война, а самото посолство не получава никакви вести от родината. В. Драгомирецки в началото на но-

⁴⁰ Пак там, ф. 3766, оп. 1, д. 119, л. 7.

⁴¹ ЦДАВО України, ф. 3766, оп. 1, д. 287, л. 16.

⁴² Там же, л. 19.

⁴³ Виница е новата временна столица на Украйна. – Бел. прев.

⁴⁴ Павленко, В. Иван Шишманов – повноважний посол..., с. 67.

⁴⁵ ЦДАВО України, ф. 3696, оп. 1, д. 22, л. 15; оп. 2, д. 160, л. 10, 19, 20.

⁴⁶ Пак там, оп. 1, д. 22, л. 8; оп. 2, д. 160, л. 3, 4.

⁴⁷ Пак там, оп. 2, д. 160, л. 5.

ември 1919 г. пише, че „българските правителствени кръгове, а също и българското общество се интересуват от украинските дела, ние се стараем да отговаряме на техните въпроси“, но посолството повече от половин година не е получавало никакви известия от Украйна и изобщо не може да се ориентира в ситуацията⁴⁸. Главните задачи, с които се занимава посолството по това време, са кореспонденция, опека на военнопленниците и бежанците, следене на българската и чуждестранната преса, консулски дейности и издаване на списанията „Украинско слово“ и „Украинско-български преглед“⁴⁹.

Във връзка с преориентирането на външната политика на Украйна към сътрудничество с държавите от Антантата и САЩ, през ноември 1919 г. е променена класификацията на дипломатическите представителства. Така, посолството в България е трансформирано в представителство от III разряд, като в състава му са предвидени само 3 щатни единици⁵⁰. Във връзка с това в София остават на работа само временно управляващият В. Драгомирецьки и двамата старши чиновника – Ю. Налисник и М. Лаврик. Финансовите проблеми на мисията нарастват: парите, предадени за издръжка на посолството през август 1919 г. чрез посланика на УНР в Турция, се оказват последните. И въпреки кардиналното съкращаване на щата и намаляване на заплатите на сътрудниците на мисията (на чиновниците – с 50%, на управляващия – с 35%), украинското посолство е принудено да взима пари назаем и дори да продаде мебелите⁵¹. Въпреки това посолството на УНР в България успява да просъществува до самия край на 1920 г. На 25 ноември с.г. Министерството на външните работи на УНР съобщава на посолството, че по решение на министъра то е принудено временно да прекрати работата на мисията в София, а нейните сътрудници са уволнени от 1 декември 1920 г. Тъй като „фактът на ликвидация на указаното Посолство може да навреди на международния престиж и на интересите УНР в България, а освен това и да постави в трудно положение гражданите на УНР в България, които в официалното софийско представителство на УНР имат застъпник на своите права и интереси“, то задълженията на украинското посолство в България, както и неговото имущество и архив, са предадени на извънредната дипломатическа мисия на УНР в Букурещ⁵². В края на годината Министерството изпраща в София юрисконсулта Иван Храпко, който да извърши ликвидацията на посолството (той също така донася пари, необходими за заминаването на тримата сътрудници на мисията, както и за изпращане на имуществото ѝ), проведена през януари 1921 г.⁵³

Така, дипломатическите отношения между Украйна и България са установени в резултат от сключването на Бресткия мирен договор, под-

⁴⁸ Пак там, л. 7.

⁴⁹ Пак там, л. 10, 12.

⁵⁰ Веленеев, Д., Будков, Д. Цит. съч., с. 164–165.

⁵¹ ЦДАВО України, ф. 3696, оп. 2, д. 160, л. 12; д. 194, л. 24.

⁵² Пак там, д. 194, л. 14–16, 40, 57.

⁵³ Пак там, л. 32, 38.

писан между УНР и Централните сили, и през 1918 г. имат характера на отношения между две съюзни държави. Основните въпроси в контактите между двете държави са опитите да бъдат установени преки търговско-икономически отношения, въпросите, свързани с взаимното освобождаване на военнопленниците, като от украинска страна дипломатическите отношения с България се използват и за пропагандиране на украинския въпрос на международната арена. Въпреки това, в резултат на политиката на Германия, нестабилната политическа ситуация в Украйна и поражението на Централните сили в Първата световна война между държавните украинско-български връзки не успяват да придобият систематичен и дълготраен характер и да донесат някаква съществена изгода и на двете страни. Според наличните документи украинско-българските отношения са най-тесни на финалния стадий на Първата световна, а от края на 1918 и до началото на 1921 г., когато посолството на УНР в България прекратява своето съществуване, те нямат активен характер.

Превод от руски език: Петя Димитрова

Artem Papakin – PhD, Assis., History of Slavs Department, Faculty of History, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine; e-mail: ahpapakin@yandex.ru

UKRAINIAN-BULGARIAN DIPLOMATIC RELATIONS IN 1918–1919 (Based on the Ukrainian Archival Records)

Abstract: The article deals with the history of Ukrainian-Bulgarian relations in 1918–1919 based on the records preserved in Ukrainian archives. The documents on this problem can be records of the Ukrainian ministries which developed those relations. The diplomatic contacts between Ukrainian National Republic and Bulgaria started after the Brest-Litovsk Peace Treaty, were allied, and lasted until the late 1920 when the Ukrainian embassy in Sofia finished its activities.

Keywords: diplomatic relations, Ukrainian National Republic, Bulgaria, Brest-Litovsk Peace Treaty, embassy, Ukrainian archives